

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

CDA in Europadebat onhelder over soevereiniteit

door *Geerten Boogaard*

De auteur is junior docent-onderzoeker staatsrecht aan de Universiteit van Amsterdam.

Nu we toch allerwegen aan het ‘herbronnen’ zijn, draag ik graag een kwestie aan die ook groot onderhoud kan gebruiken: de nieuwe Europese koers die het CDA deze zomer insloeg. Op zichzelf past de nieuwe koers bij wat het CDA vroeger ook voor ogen stond. Het debat over Europa gaat echter over ‘soevereiniteit’ en de valse tegenstelling tussen de natiestaat en de superstaat. Op dat punt is het CDA onhelder, terwijl in de kringen van het CDA juist bruikbare ideeën over soevereiniteit heersen.

Het zou daarom goed zijn om ook in het Europadebat te herbronnen. Om niet onder te hoeven doen voor de spitsvondigheden waarmee partijpolitieke zelfreiniging gepaard gaat, doop ik dit project alvast tot: *Oude schoenen, nieuwe zolen*.

De eerste die deze zomer de oude Europese schoenen aantrok was Van Haersma Buma. In *de Volkskrant* schreef hij dat het anti-Europese sentiment maar eens moest worden weersproken. Dat klonk als het begin van het Europese volkslied: ‘O Freunde, nicht diese Töne.’ De oplossing voor de eurocrisis, zo vervolgde Van Haersma Buma, was uiteindelijk toch méér Europa: een ‘begrotingsautoriteit’ om Zuid-Europa begrotingshygiëne bij te brengen. Verhagen viel Van Haersma Buma niet veel later bij. Hij betoogde in *de Volks-*

krant dat we er uiteindelijk niet aan zullen ontkomen om de onevenwichtigheden in de Europese economieën onder ogen te zien en tot voorwerp van Europese zorg te maken. Bij de verdediging van zijn begrotingshoofdstuk herhaalde Verhagen in de Tweede Kamer zijn verhaal in gloedvolle bewoordingen.

* * *

Dit soort teksten is lang niet vernomen uit het christendemocratische kamp. Na het debacle met de Europese Grondwet in 2005 streek het CDA de Europese vlag. Net als bij alle andere grote middenpartijen daalde de toon over Europa van Beethovens vreugdevolle ‘Negende’ tot de registers van het ‘welbegrepen eigenbelang’ of zelfs het ‘noodzakelijke kwaad’. De Europese Unie was niet iets om trots op te zijn. Europa werd gedooft.

Het uitbreken van de eurocrisis maakte dat niet anders. Het CDA steunde moties met teksten als: ‘geen aanvullende Europees afdwingbare afspraken op het niveau van te nemen maatregelen’. Wat dat precies betekent weet niemand, maar eurofiel klinkt het in ieder geval niet. Het brede midden, ooit de ruggengraat van Europese integratie, tekende daarom mee.

Tot afgelopen zomer dus. Het CDA kwam als eerste uit de dekking en keerde terug naar de resultaten van de vorige herbronningsronde. Balkenende schreef in *Anders en beter* (Soesterberg: Aspekt, 2002) dat ‘alleen een ondubbelzinnige keuze voor een sterk en federaal Europa met hervormde instituties een antwoord kan zijn op de vraagstukken die zich

in het Europa van vandaag en morgen voor-
doen’.

Toch kan er niet zomaar verder worden ge-
wandeld op de oude schoenen. Aan de Neder-
landse discussie is sinds kort een begrip toe-
gevoegd dat voordien eigenlijk geen rol van
betekenis speelde, namelijk het begrip ‘soe-
vereiniteit’. Dat begrip is een verbond aange-
gaan met het begrip ‘identiteit’ en vormt nu
een krachtig politiek *frame*. De Hedwigepol-
der staat er symbool voor. Europa gaat ons
niet vertellen dat we half Zeeland moeten la-
ten onderlopen.

Premier Rutte is inmiddels op zijn hoede voor
dit politieke *frame*. Aan het begin van dit jaar
had hij het nog ombekommerd over de over-
dracht van ‘wagonladingen aan soevereini-
teit’. Tijdens de Algemene Beschouwingen
was dat vervangen door een moeizame rede-
nering over het creëren van nieuwe bevoegd-
heden voor Europa ter invulling van reeds
overgedragen soevereiniteit. Of zoiets. D66
heeft het begrip inmiddels ook ontdekt en
doet ermee waar ze daar goed in zijn: kopiëren
en spiegelen. Aange-
zien D66’ers hun identiteit
juist in Europa zoeken is de
overdracht van soevereini-
teit (die ze prompt overal in
zien) voor hen alleen maar
goed nieuws.

* * *

Het CDA lijkt met deze dis-
cussie over soevereiniteit
niet goed raad te weten.

Wie de parlementaire debatten erop naslaat,
ziet de christendemocraten het begrip ‘soeve-
reiniteit’ vooral ontwijken.

‘O Freunde, nicht diese Töne.’ Het CDA heeft in
potentie een veel beter antwoord. De ontken-
ning van de volkssoevereiniteit vormt vaak

een ongemakkelijke erfenis uit de klassieke
katholieke en protestante traditie. Toch biedt
die erfenis juist hier kansen. Het CDA heeft
zich, door die ontkenning, ook nooit hoeven
opsluiten in de bij ‘het volk’ behorende natie-
staat als de ultieme drager van de soevereini-
teit. En dus is de tegenstelling tussen de ‘na-
tiestaat’ en de ‘Europese superstaat’ niet zo
radicaal als PvdV en D66 beweren.

‘Soevereiniteit’ is in de christendemocratische
traditie uiteindelijk afgeleid van God,
en praktisch toebedeeld aan de overheidsor-
ganen die daar het geschiktst voor zijn. Met
een sterke voorkeur voor maximale klein-
schaligheid. Of ‘gespreide verantwoorde-
lijkheid’. Onlangs werd voorgesteld om dit
uitgangspunt te vervangen door ‘Nederland
maken we samen’. Maar met die fixatie op
‘we’ en ‘Nederland’ zou juist het unieke van
de christendemocratische opvattingen over
soevereiniteit verloren gaan.

‘Wij, het volk’ zijn nooit de baas geweest in
de Hedwigepolder, en ‘Europa’ is dat nu ook
niet. De baas zijn grondeigenaren, gemeen-
schappen, gemeenten,
waterschappen, de provin-
cie Zeeland, het Rijk, in
regionale samenwerking
met België, en de Europese
Commissie. Bij het CDA zijn
uiteindelijk de idealen waar
we in geloven soeverein, en
die idealen vormen onze
identiteit. Bevoegdheden
verdelen we op pragmati-

sche gronden.

Zo zou de christendemocratie een eigen ver-
haal kunnen ontwikkelen tegenover de valse
tegenstelling waarop teksten over ‘soevereini-
teit’ en ‘superstaat’ berusten. We hoeven en-
kel de oude Europese schoenen te verzolen.

*‘Wij, het volk’
zijn niet de
baas in de
Hedwigepolder*

